

„Danosti“ a „výzvy“ / „Výzvy“ a „danosti“

Kdysi koncem války jsme snad v sextě B reálného gymnázia ve Slovenské uspořádali malý šachový turnaj. Ve finále jsem měl za soupeře Karla Drbohlava. Utkání se konalo tentokrát v naší třídě, a to za přítomnosti nejen spolužáků, ale také jednoho profesora (Svobody, přišel ze zájmu). V jednu chvíli po Kájově tahu to v obecenstvu zašumělo: prý to mám vyhrané, stačí jeden tah z mé strany. Jenže já jsem znervózněl a nemohl jsem přijít na to, jak mám správně táhnout. Nepřišel jsem na to a táhl jsem špatně. Tím jsem promarnil svou příležitost. Celý život si to pamatuji. A tak jsem velmi zpozorněl, když jsem si u Arnolda Toynbeeho přečetl, jak velký význam to pro historika má, pochopit dobře nejen to, co se stalo, ale před jaké výzvy byli lidé určité staré civilizace postaveni a jak jim porozuměli nebo neporozuměli. Když jsem si to dal dohromady s Rádlovým důrazem na rozdíl mezi tím, co jest, a tím, co „býti má“, stalo se to základem pro mé přemýšlení o tom, že „skutečnost“ je mnohem komplikovanější a bohatší, než abychom ji mohli redukovat na to, co se „stalo“ (nebo co bylo „uděláno“, „vykonáno“), tedy na „fakta“. A výsledkem bylo stále přítomné povědomí toho, jak nejde jen o to, co „jest“, ale také a vlastně především o to, co si s tím počneme, co s tím uděláme, a hlavně co s tím „máme“ udělat, jak by to všechno „vpravdě“ mělo „být“.

(Písek, 111208-1.)